

Z E N I T

! INTERNACIONALNA REVIJA ZA NOVU UMETNOST

UREDNIK

IZDAVAČ

LJUBOMIR MICIĆ

SEPTEMBAR 1921

SADRŽAJ:

ZA BUDUĆU RUSIJU (POSLANICA »ZENITA«) LJUBOMIR MICIĆ / DUH ZENITIZMA. RUDOLF PANNWITZ / GEDICHTE. IVAN GOLL / CHANSON D'UNE LANTERNE. VIRGIL POLJANSKI / EKSPRES-GROBLJE. SIMON FELSHIN / RUSSIA. СТАНИСЛАВ КРАКОВ / ПРИЧА О МУМИЈИ. LJUBOMIR MICIĆ / RECI U PROSTORU.

MAKROSKOP

TRI LIČNOSTI VREMENA: RUDOLF PANNWITZ: DIE DEUTSCHE LEHRE — CARL EINSTEIN: DIE SCHLIMME BOTSCHAFT — CONRAD VEIDT I FILM KAO PROJEKCIJA UMETNOSTI / ALEXANDER BLOK / »TEŽAK SPOMIN« / ČESKI SLIKARI.

KLIŠEJI

J. HAVLIČEK / ARHITEKTURA I KRAJINA. A. WACHSMANN / KRAJINA I CRTEŽ. FRANKRALJ / TEŽAK SPOMIN. L. SÜSS / CRTEŽ. B. PISKAC / ČAROBNJAK. A. HOFFMEISTER / LJUBAVNICI. CONRAD VEIDT.

GODINA PRVA

ZAGREB

S. H. S.

3 DINARA

ZA BUDUĆU RUSIJU

POSLANICA „ZENITA“ NARODU JUGOSLAVENSKOM

NEMA POLITIKE U ONOME ČASU KAD UMIRE ČOVEK

KRIK

KRIK KRVAVE KOLEVKE U KOJOJ SE RAĐA BUDUĆI NOVI ČOVECI!

ČUJETE LI KRIK RUSIJE — KRIK NAŠIH DUŠA ŠTO VAPI U EVROPU?

RUSKE GUBERNIJE GROBNICE SU UKOČENIH LEŠEVA.

NA ISTOKU UMIRE OD GLADI MILIJUNE LJUDI. UMIRU DECA VELIKOGA NARODA

NARODE JUGOSLAVENSKI!

ZAR SI BESČUTAN KAD NE ČUJEŠ KRIK PONIŽENE ZEMLJE?

NE ZABORAVI ZEMLJO NAŠA DA SU I TVOJA DECA OSTAVILA KOSTI NA OSTRVU SMRTI.

NE ZABORAVI OSTRVO KRV I KRF I MORE JADRANSKO ČIJI SU PONORI GUTALI BEZBROJ TVOJIH GLADNIH LEŠEVA.

ŽIVOT TVOJE DECE BIO JE SAMO KRIK NAD OKEANOM: SPASITE! POMOZITE!

A BOGATE LADE PLOVILE SU SITE POVRŠINOM TVOJIH LEŠEVA.

ZEMLJO JUGOSLAVENSKA — NE BUDI BOGATA I SITA LADA ŠTO PLOVI IZNAD RUSKIH GLADNIH LEŠEVA!

NE BUDI ŠIROKA PUSTINJA U KOJOJ GLASOVI VAPIJUĆIH PRAZNO ODJEKUJU I RUŠE SE NA SLABE GRUDI SAMRTNIKA!

ČUJEŠ LI OČAJNI KRIK RUSKOGA NARODA? MAKSIM GORKI IMA SAMO GOLI KRIK: POMOZITE!

ČUJEŠ LI GLAS KRV I NJIHOVE A IZ NJE SE RODILA I TVOJA SLOBODA!

VI CRNE MAJKE ŠTO STE DECU IZGUBILE ZA-

GRILITE NOVU SVOJU RUSKU GLADNU DECU NA GRUDI I DAJTE IM MLEKA ZA SPAS DUŠE VAŠIH MALIH POKOJNIKA!

HLEBA TRAJE RUSKA NEVINA DECA! NE OGLUSITE SE, JER RUSIJA JE U OČAJU

PALA NA KOLENA PRED EVROPOM! MORATE POMOĆI LJUDIMA ŠTO UMIRU OD GLADI.

TO NIJE POMOĆ SOVETSKOJ RUSIJI (CINIČE GOSPODINE MERESKOVSKI!) TO JE POMOĆ GLADNOJ RUSIJI.

ZLOČINAC JE BIO I SVAKI NEPRIJATELJ KOJI JE PUSTIO DA OD GLADI UMRE I JEDAN ČOVEK ILI DEČE SRBIJE NA OBALI JADRANA.

ZLOČINAC JE I ONAJ BRATISIN KOJI LAŽE DA JE BRAT A NE PRUŽI POMOĆI GLADNIM LJUDIMA I DECI RUSIJE.

MORA SE POMOĆI ONIMA ŠTO UMIRU OD GLADI, JER TAKOVI SPAŠENI IZVRŠICE DELO ŽIVOTA, LJUBAVI I BRATSTVA.

MORA SE POMOĆI ONIMA ŠTO SU PONIŽENI PALI NA KOLENA, JER TAKOVI UZDIGNUTI DAĆE ŽIVOTA VELIKIM I BUDUĆIM.

ČOVEK JE BRAT I NARODI MORAJU POSTATI BRAĆA.

JUGOSLAVIJO — GLADNE RUSKE GUBERNIJE I STEPE UMIRU OD GLADI I VAPE KRIKOM CRVENIM.

NARODE JUGOSLAVENSKI — PRUŽI SVOJU RUKU SESTRI-MAJCI RUSIJI I POMOZI BELIM HLEBOM DA SE RODI GE-

NIJE

ZA BUDUĆE ČOVEČANSTVO

LJUBOMIR MICIĆ

Duh Zenitizma

Ljubomir Micić — Zagreb

Duh zenitizma: revolta i stvaranje.

Duh svakog stvaranja: revolta.

Duh svake revolte: rušenje staroga ne kao konačni cilj nego kao imperativ pozitivne snage koja je nova afirmacija.

Zenitizam: nova umetnička afirmacija!

Po svojoj ekspanziji i nagonu — po svojoj unutrašnjoj aktivnosti i pokretu — po svojoj superiornoj prirodi i elanu — on kao duhovni elemenat novih relacija u umetnosti — ruši materiju ukočenosti.

Njegovo stvaranje obara a da mu to nije nikakav cilj.

To je samo rezultat novih odnosa i novih vrednosti.

Svako rušenje izaziva novu kreaciju — novu formu — novu konstrukciju.

Svaka nova i velika ideja izaziva pobunu i mržnju malenih.

Zašto vi mrzite Zenitizam?

Zato što je nov i aktivan.

Odvajkada gomile mrže ono što je novo i veliko.

Zašto vi ne »razumete« Zenitizam?

1. Zato što je Zenitizam umetnost.

2. Zato što je vaš duh siromašan.

3. Zato što ste naučili samo stare misli a mi stvaramo NOVU MISAO.

Odvajkada siromašni duhom čuvaju stare misli jer one su njihova jedina sadržina: ono što je bilo.

Njihova je duša muzej zaprašenih starih predmeta i knjiga.

Napokon: Zašto smo mi novi?

Zato što smo od vas ismejani i nepriznati. A vaše priznanje t. j. onih koji bi morali biti učenici a ne učitelji bila bi negacija sviju novih vrednosti — bila bi negacija Zenitizma.

Vaša inferiornost i tragika leži u tome što ste uvek »učitelji« vama nepoznatih i novih vrednosti a nikada učenici.

Mismo noviradi bogatstva duha i duše.

Nova umetnost (futurizam, kubizam, ekspresionizam najviše!) preteča je naučne teorije relativiteta.

Preko deset godina već postoji umetnička teorija relativiteta.

Ova naučna našla je baš u novoj umetnosti svoju najjaču potvrdu. (Za vas »učitelji« koji ovo sad prvi put čujete!)

Oni koji smelo poriču mogućnost nove umetnosti (a njih je najviše!) slabići su i mediokriteti.

I baš oni su »najjača odbrana« svih tradicija i muma pred kojima ropski metanišu. (Samo su mediokriteti robovi!)

Oni su paraziti stvaralaca od kojih nečasno žive epigonske generacije.

Imitatori i pseudoličnosti našli su sebe u drugima koji su stvorili svoje lice. Jer lakše je imitovati i činiti algebarsko-umetne varijacije nego stvoriti neovisno — novo.

Lakše je biti »odbrana« jer ona se uvek odlikuje svojom kolektivnošću i velikim brojem.

Samo jaki su u navali! (Kad ne bi bilo najviše glupana na svetu ne bi bilo objašnjenja za njegovu tragiku!)

Oni koji ne misle kao mi, to je samo zato što uopšte ne misle ili ne mogu da misle. Mi ne možemo da mislimo kao vi jer bi pali — duboko pali. Tako i mora da bude. Bez toga ne bi bilo sukoba a sukob je večan koji rađa večnu vatru.

Uvek je bilo »ludaka« koji su bili proroci i uvek »mudraca« koji su bili glupi.

Zenitizam je uništavanje sviju tradicija. I jednom kad on sâm postane tradicija i on treba da bude nemilosrdno uništen. Treba oступati da se dode napred! Mi smo zato gluhi na sve zahteve onih koji nisu oступili.

Duhovne manifestacije ne mogu imati određene forme i smerove!

Po ničemu nije određena ni forma samog biološkog čoveka a kamo li duhovnoga.

Nema jednakih ljudi!

Ima hermofrodita kao i patuljaka, ima gorostasa kao i grbavaca. (Najviše ima duhovnih grbavaca!) Ima ih i sa srcem na desnoj strani. Ima i barbara.

Ako i ovo bude suvišno, ako i ovo nikome ne bude »razumljivo«, onda verujem u proroštvo Zenita da u Jugoslaviji ima najviše bikova — (Kulturträgera!) čije je srce na desnoj strani a mozak u — nogama!

Svaki duh neovisno stvara svoje zasebne forme.

Zato ne može i ne sme da bude jednoličnosti.

Linije vašega čela (ako ga imate) nikako se ne pokrivaju sa linijama čela pesnikova. A pesnik nikako nije ono što vi mislite da je pesnik. Pesnik je ono »učitelj« dragi, što vi obično zovete »ludak« — a »ludak« je onaj pesnik-apostol koga vi ne možete osetiti.

Mora biti na granici genija i ludaka onaj koji hoće da ih spozna i razluči. A vi na tu granicu nikada stići nećete.

Ko zna — ima li uopšte granice?

Otkuda vam onda cinička smelost, da sve podređujete pod svoj siromašni spektar i mikroskop kroz koji vi gledate slepim ili zatvorenim očima?

Vaše su oči zatvorene i prepune prašine.

Vaše su oči slepe kada su i otvorene....

Zašto se vi tako glasno smejete?

Samozato, da zaglušite vaš vlastiti smeh koji vam se vraća u obraze. Vi se samo zato glasno smejete, da ne osetite svoje siromaštvo i naše sažaljenje.

A u nas je mnogo mnogo sažaljenja za sve ljude na zemlji koja nama nije dobra. Ona je naša majka — naša maćuha i čedomorka.

Podite u visinu gde nema smeha, mržnje ni cinizma: otvorite vam se i razbistrite oči. Videćete kako su vaši dani zablude, kako su vaše reči prazne i kako vam padaju za uši. Osetićete crvenilo vlastitoga stida — jer vi uništavate svakoga koji nije kao vi i pripremte mu put u ludnicu i zatvore.

Uvek je bilo »ludaka« koji su bili proroci i uvek »mudraca« koji su bili glupi.

Zenitizam je za čoveka vrhunaca i visova — za čoveka koji može da se uzvisi i penje, neumorno penje — za čoveka koji nema vrtoglavice kad gleda duboko ispod sebe — u ponore.

Zenitizam je za čoveka koji neće pasti mrtav od sunčanice — za čoveka kome je suđeno da bude ponoran u duši, izvišen u duhu i da glavom svojom dotiče oblake i nosi Sunce na temenu. On zna i svestan je da je iznad gomila čiji je smeh lavež pasa na pun mesec. On čuje i oseća kako njegovi koraci i reči odjekuju daleko u prostoru. On zna da gomila nema sebe i da sebe nikada imala nije.

Mrtav je gomile naše puste — »Ja«.

Mora se spoznati i otkriti sebe.

Zenitizam je apstraktan koji otkriva duhovne elemente u čoveku i van njega: novi duh zemlje koji je dete kozmosa i sunca.

Zenit je apstraktni pojam za najviši uspon čovečjeg stvaralačkog duha.

Samo oni koji su spoznali i otkrili sebe mogu biti ličnosti: elevatori.

Oni drugi nose tuđe duše i žive u obmani da je to njihova vlastita duša. To su pseudoličnosti.

Zato vi možete — ugušite tuđe duše, da se rodi vaša vlastita duša oslobodite se tuđega duha, da se rodi vaš slobodni duh.

Zenitizam je duh slobodan, duh koji je neovisan u traženju: svoje forme — svoga stila — svoga »Ja« — svoje individualnosti.

»Mi smo goli i čisti« (Manifest zenitizma) znači: u kolevci čistoj, u kolevci jugoslavensko-balkanskoj rodio se novi duh — integralan, nezavisan — duh stvaralačkog individualizma koji je samo kao takav sposoban da radi i stvara nove vrednosti. Rodio se novi duh jedne jake rase koja je dosad bez umetnosti i kulture.

Zato:

Zenitizam u težnji za oslobođenjem čoveka, u težnji za njegovom individualizacijom ujedno je anarhija čija je religija: stvoriti nove forme i odnosne kao duhovne temelje budućoj balkansko-čovečjoj umetnosti i svojim pozitivnim delom uništiti nečovečnu i neduhovnu prošlost svijeta

Jer:

umetnost mora biti duhovna — apstraktna. Muzika je jedina oduvek bila umetnost samo zato što je apstraktna i što ne »predstavlja« ništa. Umetnost nema ništa da »predstavlja« osim sebe. Sve što imamo nije umetnost: naša polazna tačka. To sve gruba je materija i zanat a u zabludi su živele generacije koje nisu znale što je to umetnost. To se još ni danas ne zna. Ali ipak to se jednom mora saznati.

Jugoslovenska »umetnost« je onanija mozgov a i za-robljenih duša.

Uprkos plača devica, profesora i novinara razorimo prepune vagone lažnih umetničkih patvorina što putuju zemljom balkanskom.

Jugoslovenska »kultura« je tuda divlja i gnjila jabuka.

Naša je prednost što nemamo »kulturne tradicije«. Naša jedina tradicija: Kraljević Marko i Kosovo.

Tu je stala naša »umetnost«. To je naše juče — barbarsko juče, a mi ne čemo više da smo barbari. Ne treba biti barbar!

To je naš heroizam mišica i srca koji je završio svoju epohu pod Rudnikom i na Kajmakčalanu.

To je vreme kad je balkansko-srpski čovek kao barbar ropski umirao za fizičku slobodu i slobodu granica — za slobodu podjarmljene rase. Ali tu ne leži umetnost.

Tu leži jedno mrtvo krvavo poglavlje.

Danas treba borba za slobodu i afirmaciju duha svečovečjeg.

Poslednji barbari preteče su samo prvih Zenitista.

Neka počne novo danas: HEROIZAM DUHA

Neka počne herojska borba za duhovnu slobodu čoveka svuda gde žive ljudi i borba za njihovo bratstvo.

U znaku početka: ZENITIZAM: NOVO DANAS

Duh zenitizma je preobraženski i opšte čovečji.

Ne velim čovečanski, jer čovečanstvo ne postoji. Ima samo ljudi.

Čovečanstvo se mučno rađa stolicima ali nije bilo snage u Zapada da ga rodi jer on nema religije osećaja nego samo religiju misli.

(Tu leži slom zapadne kulture i njenog lažnog humanizma!)

Religija osećaja i misli rađa se na JUGOISTOKU koji je digao i koji će nositi zastavu.

Zenitizam je religija misli i osećanja — zastava budućeg preobraženja.

Pomožimo snagom preobraženskog duha i religijom zenitizma da čovek otkrije u sebi čoveka i da navesti pesmom oluja rođenje budućeg Novog Čoveka!

Pomožimo snagom vere u Novog Čoveka do spoznanja, da ponižene duše još su uvek duše, da razbita srca još su uvek srca i da će plesati na lešu materije i laži KRVOSKOK Duha kao pobednik!

Pomožimo Heroizmom Duha da se rodi Novi Svet!

Najveća naša pesma biće: ČOVEČANSTVO

: Ovako je govorio balkanski čovek — prvi Zenitista:

Kozmos je haos.

Duh je vladar haosa ali ne gospodar.

Haos je večan.

Mora biti haosa.

Duh nije apsolutan jer nije izvršio konačno delo.

Konačno delo Duha biće smrt Zemlje.

Da nema haosa ne bi bilo stvaranja.

Da nema stvaranja ne bi bilo haosa.

Novo uvek izaziva haos.

Duh Zenitizma: Etika Haosa

Čovek je u večnom haosu.

Čovek je haos.

ZENITIZAM: ETIKA ČOVEKA

Heroizam Duha: Barbaro-Genij.

Barbaro-Genij: najviša snaga duha — pojam za Maksimalni Duh.

Takav je novi svet: METAKOZMOS

Neka budu naše pesme huka i buka tvornica u kojima pevaju mašine i radnici: ČOVEK

Neka budu naše pesme zvona crkava u kojima pevaju oltari i zvonici: BOGODUH

Neka budu naše pesme kameni krovovi visokih brežova sa kojih se pozdravlja i pršti: SUNCE

Neka budu naše pesme oblaci i oluje s kojih pevaju munje: ZENIT

Neka budu naše pesme krvoskok koji peva himnu:

KOZMOS-HAOS-REČ

Najveća naša pesma biće: ČOVEČANSTVO

Naše pesme nisu pesme ženskih ljubakanja.

Naše su pesme topot gradova, ulica, trgova — grmljavina oluja i ponora.

Naše pesme nisu pesme srokov a i rima.

Naše su pesme ritmi nategnutih kozmičkih svodova u svetu astrala i vizije.

Naše pesme nisu pesme iskrvanih žena i profanih muza.

Naše su pesme pokreti prostora i budućih svetova što dolaze onkraj Života i Smrti.

Naše pesme — drame — reči — simfonije — linije — tonovi — pokreti — nemaju zakona.

Zakon: PROSTOR

Pesma: REČI U PROSTORU

Religija: ZENITIZAM

Rudolf Pannwitz — Gedichte

Gewitter droheten äonen lang
Der alte wald ward länder breit geringe
Zu junger urnatur erkeimt' tothang
Dem letzten menschen wuchs die stärkste schwinge
Die abende erblauen bang,
Wen schlug der erdgeist du nun lös! in solche schlinge?

Mir ahnt allwirre nacht der heerwurm vor mir dringe
Ich bin nur noch ein lobgesang
Um ewige dinge.

Auf dem turm der sonne vollfeuer zu zünden
Die über beiden halben erden gleicher schein
Den traum von mittnacht mit dem mittag-traum zu ründen

In das meer zu spenden wasser und wein...

O die zeiten erglühn! grosz äon
Aus sternenraum aus mutterkluft gefahren
Verrollt die alte welt gold glück und hohn —
Wehe! wie willst du dich bewahren?

A. Wachsmann — Prag

Krajina

Chanson d'une Lanterne

Ivan Goll — Paris

Petits tramways aux ailes d'or
Vous en allez! Vous en allez!
Tous les quarts d'heure avec des femmes en tussor
Et des messieurs entulipés

Nous restons seuls! Nous restons seuls!
Quai noctambule
Bar fraternel
Affiches rouges qui s'en fichent
O seuls! Si seuls!

Tous les bateaux sont partis pour St. Cloud!
Les hirondelles meurent
Et tant de tangos non dansés!

Lanterne pâlement malade:
Mon Coeur: qu'attends tu donc au coin du monde?
»Radiogramme«.

Ekspres-Groblje

Novela jedne noći

Virgil Poljanski — Prag

Za dušu H. Friedländer.

1 Jedno je zeleno preskočilo oko
na drugu stranu
kô leteća zvezda
Jedno je metalno zazvečalo zvono
kratko i muklo
kô da je puklo
Svirale vrisnuše
friiiii frifrifri
traaaaaatratratra
zabljao rog

Pppppsssssssssstah
tah—tah tah—tah tah—tah
tahtahtahtahtahtah . . .

(Muzika za kosti).

II. Jurnuše u noć sargovi crni
tužni se venci po njima pletu
gustoga dima
zablestase u noć pendžeri žuti
kô plameni spomenici.

Voz je brzo ekspres-greblje
koje na dno noći juri.

III. U železnom teškom sargu
crnoga vagona
tebe
progutase gladne daljine
zahorizontalnih sfera,
Mene
pusta cesta čeka
usamljenost
gladne ulice
i strava
Osećaj me sviju stvari
booooooooooooooooooooooooooooo

IV. Cestom pustom
idem tužno
polagano
u osamu idiotskog grada
kô sa groblja
žalostan.
Linije se moga lica krive
u ludilu bola

ko — ra — cam
ko — ra — cam
i kucanje srca gušim — brojim.

V. Stojim
kuća
soba u njoj preprazna
preputa
tebe neeeemaaaaaaa
sve su stvari zgrčene i škrpe
Samo iza teskih modrih zavesa
jedna crna sena pleše
iznad svijlu stvari

a časovnik stari
otplakuje minute
u vreme.

VI. Okno
ko slepčevo oko
u večnost mraka zuri.
Ja nepomičan
iz dalekih osluškujem daljina
kako tvoja mala ruka
kroz modrine mraka šumi
kô zastava bela
u pozdrav
Meni.

VII. Oči moje
ukočene
u daleke mračne stene noći
pilje
pilje
pilje

Prizvuk:
huuuuuuuuhuhuhuhu
tahtahtahtahtahtah

Groblje

From 1947 - 1948

Težak spomin

Russia

Simon Felshin — New-York

Young workmen
Are standing up and fighting.
Blood is spilled,
And a great cry of hungry children
Arises in a tortured land,
And there is no help.
Brigands in league with brigands
Are sending forth black ships
Laden with death for young workmen
But there will be a reckoning.
Oh you who sit calmly by,
Stir in your places,
Like a storm arise.
And sink the black ships laden with death.
Make an end of all brigands,
Make a day of reckoning!

L. Süß — Prag

Crte

Прича о мумији

Станислав Краков — Београд

Сахранили су је једне светле поћи, када је месец био ружичаст, вода на Нилу била жута као растопљено злато, а крај обала у сенци палми тамна као тела Нубијских робова.

Утели су је у мрачну пећину на домаку храма Амонова, при светлости буктиња, док су узбуђени слепи мишеви очајно лупали крилима, и тражили спаса од светлости, а на пољу дромедари тужно јечали.

Пред пећином је чучало тринајест малих, белих робинјаца, ударало у дуге мандоре, које имаћашу само једну златну жицу, и кроз нос певало:

»Божанствена Анукe је мртва,
Увела је

Као лотос од туге,
Када зли Тифон
Распарча богиње брата
И снажног мужа
Озириса.»

У пещини где беше спуштен шарени саркофаг са мумијом Анукe, беху већ у камену уклесани разни барелефи, и ишаран под мозаиком са разним светим сликама, за које би доцнија развратна покољења рекла да су срамотне. На саркофагу су шаренобојни сликари исписали дрвеним, жутиим и зеленим хиероглифима сав свети живот мумије у њему. А живот Анукe био је светао и свети. Где се родила? Када је у Тебу дошла? Колико је година имала кад јој први мушки окуси опојно, божанско тело? Палируси о томе ћуте. Ипак једна сумњива легенда прича да јој у њеној шестој години велики свештеник богиње Изиде, у храму неког далеког непознатог града одузе невиност у славу своје богиње плодности.

Joш легенда каже да је тај свештеник, који на целом телу не имахаше ни једне длаке, био снажан као Бог Апис, и да се при том светом обреду крик мале Анукe извио изнад све звекe металних санова. Толико легенда. А познати живот Анукe беше сјајан као око Бога Озириса. То је био живот свети-тељке.

Од како је Египта и жена у њему бог Ра није обасјао лепше женско тело.

А она је милосрдно делила то тело свима онима који су га желели, а уз то били млади и снажни, јер у једном старом законуку стоји:

»... Да се слично са сличним споји...«

А давала га је и старима само ако имађаху доста злата и слонове кости, јер и њена висока заштитница замени изгубљени орган вечне радости и будућих живота код свога мужа сјајно изрезаним пригодном обликом од злата и слононаче.

Грлили су њено тело ратници са још незараслим ранама, робови из Нубије, високи првосвештеници, лађари из далеких земаља, поклисари из Халдеје и Асирије — у доба кад ове бежу у миру са Египтом.

Па и сам пророк животне радости, заклети против-
ник аксезе, фараон Аменосиф IV. из 18. династије,
позва је да запали и загреје његово царско тело које
се клањало љубави и сунцу.

Три дана су трљали ушкопљени робови њено гипко, божанско тело неким мирисним уљима од којих се пали мушка снага. Потом је обојила зелено своје очне капке, шипарала плаве бразде вена по нискоме челу, и црвено обојила своје дуге нокте. Четврти дан се појавила у двору у Мемфису покривена само сребрнстим, провидним муслином са утканим кругом од рубина на дојкама и појасом од берила. На глави јој се сјајала дијадема од чуднога драгога камена. У огромној престоној дворани са шареним стубовима на нискоме трону од слоноваче, резаног злата и црвеног броката чекао је велики син сунца, славни Аменофис.

Ona se približavala tronu noseći u руци лотос, цвет Изиде, и певала »Химну Сунца«. Моћни фараон на чијим грудима висаше пекторал од златотканине и оникса, а на чијем челу блисташе урсус, узбуђен овом божанском појавом забоб-

рави дворски церемонијал, и сиђе с престола у су-
срет Ануке. И када се она хтеде пред њега ницати
бацити, он је прихвати за обе мале руке, привуче
је себи, и опијен њеним мирисом стаде љубити по
голим мишицама и дојкама.

Потом је уведе у царску ложницу.

А сви великодостојници попадаше ничке по мозаич-
ном поду и јечаху грчећи се у страшним мукама,
јер мириси и на њих дејствоваху.

Моћни фараон и мала Ануке остали су у ложници
три дана заједно. Тако пишу папируси.

И цео живот Ануке беше увек тако светао и Богњи
угодан.

А када дође дан неумитне смрти, жалост као плаха
киша паде по Теби и Мемфису и целом Египту.

Узаман се орио лекер малих робиња у њеној пала-
ти, које се од туге забадале себи дуге, златне игле
у обле бутине, и обрицале богу смрти невиност, коју
су већ давно изгубиле, узаман су неутешни љубав-
ници шибили робове, да су им са црних леђа врпали
млазеви крви, не би ли умилостивили неумитнога,
узаман...

Божанствена Ануке била је мртва.

И цео Египат је слављаше и нарицаше над њоме.

Али док су свештеници парали ножевима њено бе-
ло, нежно тело, и извлачили из њега утробу и мо-
зак, и док су га после мирисним балзамима испра-
ли, и свиленим пантликама и брокатом увијали,
дотле је *душа*, однешена духовима смрти, изашла
пред страшне судије у Аменти.

И када најмлађи од три црне судије прочита на ду-
гом замоту духовнога папируса све њене грехе, за
које на земљи нико није знао, душа несретне Ануке
задрхти и пребледе.

На мале теразије су падали греси прво мали, потом
све већи, али одједном на њих паде нешто тешко
са металним звуком, оне се прекретоше, и тас греха
додирну паклену земљу.

То беше њен најтежи грех. Јер онда када шиљато-
капи Асирци под славним Раманирари освојеше
плодне земље Нила, она је отишла тајом у њине ло-
горе, и дала се младом асирском капетану, чија ба-
карна брада у божанским увојцима падале на гру-
ди. И долазила је тајом свих оних ноћи када се ме-
сец није јављао над пустињом и Нилом. Па када
јој једне ноћи снажни Раманирари затражи свети
метал из фараонових ризница за врхове стрела сво-
јих ратника, а кога код Асираца не беше, она про-
дре кришом у царске ризнице, и донесе тражени ме-
тал свом непријатељу љубавнику.

Сада тај метал са звуком прекрете теразије. И баца-
не тегове година испаштања на другу страну, и те-
разије се уравнирише. Тада страшним гласом за-
вика најмлађи судија:

— Тридесет и четири стољећа да твоја душа лута,
о Ануке, кроз тела нечистих животиња и жена. Па
ако које од тих тела не почини грех сличан твојем,
тада ће ти душа доћи у Нирвану.

И две старије, црне судије муком климнуше главом.
А душа несретне Ануке излете пуштена одатле, и
уђе у тело неке старе, мршаве камиле. Тада су на-
стале године мучења. Вукла је тешке терете на себи,
трила је жеђу сред безводних бескрајних предела,
палили су је жарки пустињски ветрови. Када је
урлао широко, или је тукли камилари, она би па-
дала на колена, и плашљива лапала своје крупне
жуте очи.

А највише је патила што беше лишена мужјачкога
загрљаја. Јер и ако би какав сувише млади дrome-
дар, са тек пробуђеном мушкошћу у себи, и хтео
да окуси од њеног смежураног, старачког тела, она
не осећаше обгрљаја ни тежине мужјачког тела на
себи, јер је творац наредио да се камиле паре само
додиром својих мртвих кукова.

Када јој најзад од удараца и старости сва длака бе-
ше опала са тела, и кожа се смежурала, једног за-
парног дана када се самун ковитлао над либиском
пустињом, и носио црне облаке песка као завитлани
бес Тифона, она је склопила дрхтаве очи, и мирно
дочекала смрт.

Душа пређе у тело мале црвене шкорпије. И када
домилев у Тебу виде како Тивљани славе у нека-
дањој њеној палати нову свету куртизанку од осам
година, она својим отровним репом зададе себи
смрт.

Душа поново пређе у једну стару врачару шакал-
ских очију и пламене косе. Она оде у палату мале
куртизанке Сати, и прорече јој тако страшне, тако
тајанствене ствари, да ова подулуда од страха за-
даде себи смрт угушив се у опојном диму неког нил-
скога конопља.

Стару врачару залише неком смрдљивом, растоп-
љеном смолом, а душа излете из тела које се грчило
у страшним мукама, и продужи да лута својим ду-
гим путем кроз вечност у бескрај.

Била је у души једног великог пацова, која имађаше
сјајну, црвенкасту длаку, и кога уби неки дивљи
веслач у дну једног сјајнога трирема.

Била је у души хиопотама, мандрила и твора; кугу-
уара, стенице и сервала; индиске краве и вампира,
хијене, буљине и жабе краставице, и свих нечистих
животиња које земља, вода, ваздух и ватра ношаху
и познаваху.

Била је у змији, коју донеше божанској Клеопатри
у корпи пуној мирисних смокава. Па кад тада сасу
својим отров у краљевску дојку белу, и шиљато-
ка као капа Асираца, она задрхта од луде радости.
Била је у телу хетера и разблудних Весталки.

A. Wachsmann — Prag

[Crtet

Беше и у царској души Агрипине, и када ова паде
под ударцима мачева сином послатих убица, душа
пређе у једну магарицу, која је туј крај обале жа-
лосно њакала.

И тада први пут у свом дугом лутању осети неиз-
мерну срећу.

Потом када магарицу неки пијани ослари батинама
умлатише, јер је прела сву снагу њених магараца,
душа опет настави мучно лутање кроз свемир.

И векови су тако пролазили. Хиљаду је тела та блу-
дећа душа наставала, и ишла тако кроз муке и пат-
ње ка дању спасења.

Усељена у тело једне вапке она изгоре у Шпанији
на спалишту заједно са Јеврејином, у чијем је каф-
тану мирно становала, а кога инквизиција осуди
да би се његовог блага дочекала.

Потом је била у телу пијавице, коју у златноме су-
ду са много других донеше на сјајни двор витешкога
францускога краља Франсоа I, који ма да беше ста-
сит, јуначан и леп, боловаше од гадне напуљске бо-
лести. И када је ставише на маљави, широким цр-
веним пегима ишарани краљевски трбух она поцр-
вене од поноса и радости. Када се већ навила болес-
не крви, бацили су је на љубриште где је бедно ска-
пала.

И док је душа и даље лутала мучним путем испу-
љења, и мумију, која стрпљиво чекаше у дну пе-
ћине да се душа врати у њу, пробудише из много-
стољетнога мира.

Неки туђинци дођоше једнога дана, повадише мозаи-
ке, изрезаше са целим каменним плочама барелефе,
и извеше саркофаг са мумијом која и сама сад поче
дуги мучни пут. Носили су је прво на леђима ка-
мила, потом на баркама дуж Нила, на ратној фре-
гати, потом на неким чудним колима, какве у Егип-
ту никад није видела, и једнога дана доспе у једну
огромну палату са безброј прозора у неком далеко-
ме граду, који имађаше варварско име: Париз.

Čarobnjak

B. Pliskat — Prag

Ту су многи старци са стаклима на очима окретали
и загледали оне жуте, зелене и црвене хиероглифе,
што их пре безброј векова исписаше руке вештака-
сликара на угипсаним омотима око тела и на сарко-
фагу. Загледаше их, свађаше се, много се знојише,
и на крају истумачише да ту лежи какав велики
државник древнога Египта. Други млађи, без ста-
кала на очима, доказиваху да би морао имати ши-
љату браду на измаланом лицу. Тада један стари,
у чијим се устима кад је жучно говорио видео само
један криви, црни зуб, доказа да ово мора бити ка-
кав првосвештеник, јер су они били свугде обрија-
ни, лишени мушкости и у опште као жене.
И записаху да ту лежи тело првосвештеника бога
Озириса.

Потом усправише мумију, и ставише међу неке ста-
кление зидове, у одаји где беше још много мумији по-
знатих предмета.

Свакога су дана поред тих стаклених зидова про-
лазила многа лица гаунава, згужвана, румена као
хиероглифи на папирусу, обријана, или у длаку об-
расла.

Мумија је мирно дремала, и са радом чекала већ
блиски час откупљења. Навршавале се последње го-
дине лутања. Душа беше у последњем своме отело-
творењу. Беше у једној дивној жени неког великога
достојанственика тамо на Истоку, из земље не ма-
ло блиске њеноме Египту. Живот те жене беше све-
тао и свети.

Већ се ближиле последње године што одвађаху ду-
шу од спасења, кад на земљи наста велики и крвави
рат. Чете са шиљатим, и чете са округлим гвозде-
ним капама подједнако пустошише вароши и села.
И час плодне долине и брда беху узети од једних
час од других чета. И у томе странном добу жена
са душом мумије заведена демоном грешена, у лицу
једног ратног извозника, почини првобитни грех не-
сретне Ануке.

Завршиле се године велике казне откупљења, а ду-
ша се ипак не врати у Нирвану.

Једног дана корачала је кроз ону велику палату са
много широких прозора жена са душом мумије, а
и ратио је зли демон у лицу ратног извозника. Про-
лазили су кроз сале асирске и феничке, римљанске
и грчке, и кроз дуге одаје где читави зидови ша-
реним платнима беху заклоњени. Најзад су ушли у
салу Египта.

Док се жена са душом мумије неизмерно дивила
ширини плећа и јачини мишића неког првеног еги-
патеког писара, који на прекрштеним голим бути-
нама држаше папирус и вечито писаше, и докле зли
демон, у лицу извозника, гледаше са неизмерном
жалосћу на мале старе комадиће злата у стаклу
затворене, чу се неки лаки шум за њима.

Мумија је осетила своју, туђим грехом поново отету,
душу, и задрхтала је светим гневом.

Заљубљао се саркофаг и мумија, прснули су велики
стаклени зидови, и срушило се све то на престрав-
љену жену.

И би велика несрећа. Од страха су попрскали и дру-
ги стаклени зидови, и ишчезли стари комадићи зла-
та, од страха се срушила без свести на под жена,
од страха је и зли демон у лицу ратног извозника
ишчезао. Потом су чувари дојурили и доносили
разне соли, али се жена није могла освестити, била
је мртва, јер је мумија узела натраг своју душу.
А полиција је тога дана забранила све новине.

daha, pisac ovih redaka dugo je mislio o sudbini ljudi koji su veliki i ne zna se za njih zato što su živi. Zvuči kao paradoks a ipak je tako. On je živ i još vetar nije razneo njegovo ime a niti njegova dela koja su veća od njegovog imena — preko granice u sve smerove. »Zenit« je imao sreću, i to ne tajim, da je upoznao Pannwitz a i to ne samo radi sebe nego i radi drugih.

Rudolf Pannwitz — buntovnik-pesnik-filozof (a samo jedinstvom toga može se da bude velik) možda je danas najjači predstavnik novoevropskog duha širih dimenzija posle ogromne krvave katastrofe Svetskoga Rata. Njegove reči su maljevi koji satiru, bičevi kojima nemilosrdno šiba — šiba Nemačku ona-kovu kakova je bila, kakova je sada i pokazuje smernicu — kakova bi trebala biti. Šiba nemilosrdno iz ljubavi prema u žoj otadžbini: Nemačkoj i prema široj: Evropi. On veruje u svojoj mržnji na sadašnjost, koja je samo potencirana ljubav, u bolju budućnost Evrope, u bolju budućnost čoveka i čovečanstva: »On može (čovek) tek onda postati čovek, ako je udario put do Nadčoveka«.

Svaka mu je reč izvor dubokih vrela, svaka gesta, i ako sa malo nepatvorenog patosa, pokret je prema suncu i za pobeđu duha. On je možda jedini usamljeni krik današnje Nemačke u kome žive u produženju duh Nietzschea i koji je njegov dostojan sledbenik. Nietzsche je bio prva granata što je prsnula, razorila i razrovala toliko slabih živaca toliko slabih i malokrvnih mozgova. A Nietzsche i Pannwitz nisu za slabe živce. Pannwitz je danas živuća druga granata koja je možda teža, grublja, bolnija i razornija zato što pada posle velike nemačke katastrofe koja u svojoj pobeđenosti očekuje bar samilosti od svojih sinova. Ne — Pannwitz nema samilosti: »O vi Nemci majmuni mozgova« — »Vaš oslobodilački rat — vaša pobeđa Getea i duha — bio je rat malih protiv velike slobode«.

»Die deutsche Lehre«, a moglo se zvati Menschliche Lehre, delo je jednog velikog duha u Nemačkoj koga je rodila tragika i kaos. Delo se može nazvati događaj za sve koji osećaju tragiku i zagušljivost atmosfere koja ubija dušu a podiže materiju i egoizam do modernog kumira podlaca. Njegovo jednostavno učenje: izlečiti zablude i rane Nemaca, priznati svoje ogromne grehove kao zločin na Evropi i čovečanstvu. Čistom dušom i uzvišenim duhom pripremiti put za Nadčoveka.

Da li su samo Nemci krivi?

On u viziji pesnika-proroka vidi veću i lepšu budućnost svijui ljudi — svijui naroda. On ima krika i zavetovanja: »mi nećemo više da budemo što jesmo i hoćemo postati ono što nikada nismo bili.«

Njegova ljubav je vera — njegova vera ljubav. Nemoguće je prepričati koliku veličinu sadrži to delo vremena to delo duhovnog buntovnika. Dela se ne mogu prepričati. Nije nam to ni svrha kao niti kritika jer to je posao onih koji nisu stvaraci a imaju ogromne ambicije. Mi samo govorimo o njemu i povodom jednog dela koje je veliko delo vremena. Najviše je što možemo učiniti da ga citiram u nekoliko redaka koji su obično aforizmi puni ritma, snage i paradoksa. Paradoks i aforizam voli Pannwitz kao i Nietzsche a mi znamo i osećamo, što profesori filozofije retko znaju, kako su i najveći paradoksi velike ideje, a najveće ideje i veliki paradoksi.

Pannwitz je pesnik a njegova filozofija je ritmička — on je filozof a njegova poezija — duh. Kao Nietzsche: »Tako je govorio Zaratustra« ponavlja često i otvara svoju knjigu od 420 stranica sa rečima: »Duh vaš gospodar govori«. On ne oprašta greha nemačkom narodu što se snizio do zločina: »Fuj, fuj, neka nam bude pokora, da si u oporosti naše srce i mozag uskraćuje i ljutog uživanja spoznaje: gadenje nad samim sobom i stid kao kajanje«. (Der Anruf).

A. Hoffmeister — Prag

Ljubavnik

MAKROSKOP

Tri ličnosti vremena

Ljub. mir Micić

Rudolf Pannwitz: Die deutsche Lehre (Verlag Hans Carl — Nuerberg 1919. Crtež uveza: Friedrich Mauracher.)

Sva tragika velikih leži samo u tome što su veliki. Nipošto ne u tome, kako se obično misli, što su nerazumljeni, nepriznati ili priznati. Nel Veliki su uvek svesni svoje veličine. Spoznaja o vlastitoj veličini im je urođena. Nepriznanje ili prezir nije za velike nikakova tragika. Od toga pate samo mali i njima izgleda to uvek vrlo tragično. Jer ti mali nikada ne žive iznad svega, nikada ne mogu dokučiti veličinu velikih. Oni upamte, ako su nešto pročitali, nekoliko aforizama ili pojedine rečenice ali im veličina duha ostaje za uvek nepristupna. Toliko milijuna prolazi pod veličinom sunca a ne mogu da je svate niti osete dok koji od njih ne pane mrtav od sunčanice. Tako je sa velikim duhovima koji večno lebde nad glavama milijuna.

Narod i država uvek mrzi svoje najbolje i najjače duhove.

Nemački narod mrzi Rudolfa Pannwitza.

A tko je Rudolf Pannwitz?

To u Jugoslaviji možda niko ne zna i na svoju vlastitu štetu. A uistinu teško je na to odgovoriti s jednom reči ili možda i sa nekoliko stranica. Ne možda radi toga što nismo mislili o Pannwitzu dugo vremena. Nel Naprotiv! Od prvog časa od kad je »Zenit« primio sa njegove strane pismo puno širine i novoga

Reči u prostoru

Ljubomir Micić — Zagreb

Pesnici — fanatiki — grešni sinovi zemlje!
Zašto su vaše reči krvave pobune gonila?

Zašto kunete ludački u prostor
a ne zazovite herojski trzaj

KRIK NADŽIVOTA

Svaka reč ljubavi planeta je između Zemlje i Sunca.
Svaka reč istine svetionik je mrčnih gonila.

Zašto mrzite i buncale o ljubavi
Kad vaša je ljubav laž na vršcima poganih jezika?

Zar je vaša snaga samo: Mržnja
Poniženje

DELO KRAVAVO

Uvreda
Zločin
Ubištvo
Kletva

Rusijo majko haosa
Zašto je tvoja tajna: REVOLUCIJA

Oko tavanah privrebnih krovova
izra vetar otkrde kolo erucio.

Krestovi su kologorbe stonastih preхова
Zatim okonani
krih poprekani.

Цркве су посвећене тржишној еротике
јер пуне су зајата вина жена и пезама.
Зар је гуно симбол крви Христове?
Зар не знате да трешни исповедници
у црквеном мракју
двоји туде жене за опрост грехова?

Попови су ужасне приказе нашег ерекеона!

Srušite lažne simbole crkvenih krestoval
ulice — kauane — široki soodovi velikih gradova
naše su crkve.

Otvorite zakopana vrata »svetih tajna«
neka je slobodan i mali zavedeni čovečuljaki

Preplavimo crkve verom novih pesama
da će doći

Novi čovek MESIJA Novi čovek
jer ne će se nikada povratiti Hrist.
Njega su već davno ubili jer je bio čovek
i nije vaskrsnuo jer je bio Bog.
A nikada nikada nije bilo bogova...

O zašto crkve nisu pozorišta narodna
o zašto pozorišta nisu crkve čovečje
bez glumaca i popova
s apostolima novih svetova
s korovima novih pesama
sa scenama novih drama na visokim oltarima
o Mesiji Duha?

Месиа Духа
ИСТОЧНИК
робен омирај Мржње и Злоћина
изолети путује бурном пратњом сушачит оцају.

Песник — фанатик — трешни син земље
гути чине мисли зачете у безброј неурита
носи на темену емрени пожар пламених простора.

Човек!
Зашто твоји кораци дубоко у грехове земље
толи
кад на глави својој носиш ЗЕНИТУШНИЦЕ

Plante usunčane ulice balkanskih gradova.
Beograd peva pesmu krvavoga znoja
u vatni plesa sunčanog.

Zrnajna i lažu na slepovima
sokolske parade fantare: »O! Slaveni!«
»Iz bratskog zagrljaja«

Sviraju srpski cigani pijanog svetloca.
Pucaju strune
deru banknote
cice nategnute žice cimbalu.
Teče u žilama alkohol i krv
nečista krv.
Igraju kolo oficiri: »Hopa cupa čizme moje«
Zagreb je tužan što je na Balkanu.

O zašto je naša prokleta strast
crvena KRVOSKOK
o zašto je naša pesma tuga
i crvena krv?

Јури земља својим дивљим светлостретом
крвот отровни рен носе комете
и архипелаг звезда.
У мреге сунчевног еруе и пуцкама ерекеица.

O zašto lišam muna prostora
da produrim prostor kosaca i zloca
otkrpaј vremena и простора?

Grad je zagušljiva grobnica venaca i zastava.
Leprše crne zastave na kućama.
Na Topčiderskom brdu umro je buntovnik kralj
unuk Karadorda Topolskoga.

Zveku zahrdale mamuze kubanskih kozaka.
O ramenu vise izbledele crveni baslici.
Večernom pevaju rusko »Opelo«
Tužno šumi trzaj ruske balalačke.
Spremaј se čoveče za svoj novi rođendan!

O Venecijo
mi nuzdžemo u priplisat ponora
u ponore visina
ka Suncu.

Na ulicama твојим леже мртвачи
својм сунчанит мртвачица.
(Умине је Убина.

Дакле изове другу нашу будица
квартовима непознатих градова
и траже своју Звезду Тенуја.

O kako bi naša mrtva majka sretna bila
da je stignula do glave
и остата сновског дубав.

Maksim Gorki vapi: POMOZITE GLADNOJ
RUSIJI

Prošle su gradovima gonile buntovnih ljudi
leže u prašini papirne table i plakati:
»Živio Lenjin!«

Gonile se ne vraćaju.
Na Lenjina preba danas smrt i osueta.

Na dalekom Istoku buki snapka pobuna.

— što iz čovek čoveku samo zločinac i ubica?

On vidi samo dva rešenja čovečanske historije: ili renesansa latinske Evrope pod duhovnim vodstvom Francuza i »mudrom moći Engleza« sa dušom juga, ili propast čitave stare Evrope. A u novoj seobi rasa veruje u Ruse ako ne Japance kao gospodare zemlje.

»Ali vi Nemci ne biste više postojali.

Vaša je sudbina — to proriče jedan koji uistinu zna — da ne ćete tako dugo trajati kao Slaveni, a zato i ne ćete ni s njima ni zbog njih propasti već s njima i u njima se utopiti.

To je predosećaj Pannwitz koji vole svoj narod i ima snage da to kaže.

Pannwitz ima velike snage i smelosti.

O kad bi i jedan ovakav pesnik i filozof živeo u našoj zemlji mi bi bili veći — bili bi bliže suncu.

P. S. Mi donasmo njegove dve neobjavljene pesme koje je poslao za »Zenit« i napominjemo da on piše starim nemačkim pravopisom t. j. imenice bez velikih slova. Velika slova upotrebljava samo na početku.

Carl Einstein: Die Schlimme Botschaft (Ernst Rowohlt, Berlin).

Što više čovek u visinu to mu je dublji duh.

Što više čovek u dubinu to mu je viša duša.

Gomila mrzi i jedno i drugo: Gomila je dželat.

Raspeti su oni u visini i oni u dubini. To su dva protivna pola koja se privlače — dopunjuju. Severni pol Duh — južni pol Duša — U ekvatoru negde stoji čovek.

Značajan je krik današnjeg vremena, krik obaju polova duha i duše: čovek! Vreme koje je zločinačko i koje je gurnulo ljude u propast, izrigalo je na svoj krvavi i vatreni krater ličnosti u visinu, koje snagom duha i dubinom duše (jer su izbačeni iz ponora) vape njegovo preobraženje za buduće vreme boljih čovečnijih pokolenja. Čitava jedna generacija pesnika danas je zajednički krik koji odjekuje iznad vulkana vatre iznad grobova krvi. Oni su oni kojima je suđeno da budu patnici za sve — da budu zrcalo vremena, apostoli koji su napisali Jevanđelja kad je zemljom prošao Veliki Inkvizitor ili Krvavi Mesija. Oni su oni koji snagom duha projiciraju sve u se i kroz sebe u sve.

Tu je novi pesnik zrcalo za sve strane i sa svih strana. Svi pravci i svi meridijani prolaze kroz pesnika. On je: centar — ekvator.

Najteži meridijan koji se zarezuje u meso — duboko prorezuje mozak: čovečje zlo. Ono je danas veliko kao vreme i još veće od vremena.

Samo je jedan takav, od mnogih, koji je dao duboku sintezu zla vremena: pesnik **Carl Einstein**.

Njegovo delo je novo i neobično, delo sugestije i široke koncepcije duha koji je revoltan i buntovan — religijski mističan. »Poslanica Zla« najnovije njegovo delo koje je napisao u dvadeset scena gde su glavne ličnosti: **Ideja i Vreme**.

Ime i dolazak Isusa Hrista među današnje ljude (koji ga isto razapinju kao i prošli) samo je personifikacija ideje i vremena u plaštu Krvavog Mesije. U jednoj ruci: baklja u drugoj: ljubav. U srcu: mržnja na zlo, u duši: vera i fanatizam u spasenje onih koji su tako zli: »Da. Prvo što čoveka izdiže, sposobnost je da duغو vremena ubija; drugo, da ubistvo u svojoj svesti zastre; treće, da sposobnost ubijanja bezgranično poveća.

To je tragična spoznaja onih koji umiru za čovečanstvo. Einstein je tako duboko zarezao kao umetnik duha da sve to boli.

Boli jer je jedna večna istina — večni martirij.

Hrist prolazi svuda. Svi se kupe oko njegovog raspeća. Gomme uživaju, lihvari i snobovi nalaze: »Jednostavno ekspresionizam« kiño-režiser treba: »više mimike« a majku Mariju teraju od krsta jer »markira rdavo«. Treba bolja glumica — Pissy Puck, nego što to čini Majka Božja. Sve to boli

»Poslanica Zla« projekcija je golog našeg vremena.

To je sumrak veličine — to je pad uzvišenih u blato gde gomila svojim prstima guši i davi.

Vreme je veliko ali ljudi su premaleni i niski da ga dokuče. Duh je velik ali sitni su i ugojeni ograničeni mozgovi da ga osete.

Ideja je velika ali gomila je podla i slaba da je ponese.

Raspeće je veliko i večno.

Svako stoleće je jedno veliko Raspeće.

Novi Hrist čiji je preteča Dostojevski na krstu je danas pred očima gomila sviji naroda koji uživaju u krvi mučenih.

To je pesnikova »Poslanica Zla«, pesnika Carla Einsteina koji je ličnost vremena a sa svojih dvadeset scena dao je patnju velikih od dvadeset vekova. Ljudima je život i njegova svrha: Raspeće.

Čoveku geniju religija je njihovo: Spasenje.

Ne razapinjite svojih spasitelja!

Conrad Veidt i film kao projekcija umetnosti.

Vrlo su retki veliki glumci. Možda zato što je glumac vrlo retko i umetnik ili zato što je njihova »umetnost« podređena t. j. sekundarna.

Ovde nastaje prvo pitanje: da li je gluma uopšte umetnost?

Jer glumac imao ma kako jaku individualnu notu i ličnost on je u prvom redu reproduktor umetnika: pesnika.

On mora da govori ili »igra« što je umetnik stvorio. Dakle prvo je umetnost a drugo nije umetnost.

Nemože biti nikakove reproduktivne umetnosti!

Glumac je na sceni samo sredstvo umetnika kao što je film sredstvo umetnosti

Kod filma nastaje obrat. Glumac bez pesnika može da bude umetnik. Može da bude stvaralac ritma i pokreta neovisno.

To je nesumnjivo, ako ne posve svesno a ono intuitivno osetio jedan veliki glumac — umetnik **Conrad Veidt**. Njegovoj jakoj umetničkoj individualnosti bezuvetno je smetala scena i pozornica današnjeg pozorišta koje je ograničeno i skućeno. Pozornica sputava glumca u svom ograničenom prostoru. Ona zahteva: jedinstvo mesta i prostora i radnje. Umetnost ne podnaša takovu skućenost.

Ovdje nastaje drugo pitanje: dali su današnja pozorišta uopšte umetnost?

Jer umetnost je prostorna i nezadružna.

Današnja pozorišta zahtevaju zadrugu ili koncentraciju gotovo

sviju vrsti umetnosti a to je osnovna nemogućnost.

Svaka umetnost samo zase može da bude umetnost!

Film kao jedna od mogućnosti, koji će možda najjače izraziti pokret i ritam umetnosti, dobio je sa **Conrad Veidtom** svoje novo značenje možda pobeđu. On mu je dao držim najjači umetnički akcent: pokret ritam unutrašnju duhovnu sugestivnu snagu. A ovi elementi temeljni sastavni su deo nove umetnosti. **Conrad Veidt** je umetnik nove glume i on je prvi naznačio njene nove konture t. j. prave konture.

Da li je film kao takav umetnost ili šta više: nova umetnost to je opet treće pitanje, na koje ću kratko pokušati odgovoriti: izgleda, da je film poslednja usavršena rezultanta leče i »kine« projekcije. Uzimam ga kao najjače sredstvo: slikovni interpret ili reproduktor. Rekli smo da takove umetnosti nemože biti. Prema tome: film nije umetnost a kamo li nova umetnost. On je mehanika fotografskog aparata, električne struje i svetlosti i — camera obscura. Isti zakon projekcije kao i svakog sličnog aparata. Aparat, slika, struja, platno nisu nikakova umetnost. Film je aparat a sve zajedno što se zove Kino: PROJEKCIJA UMETNOSTI.

Bez umetnosti film ne može da postoji. Obrnuto je moguće. Dakle sredstvo — ovisni materijal. A umetnost nije ovisna. Film je odlična tehnička mogućnost ili prometno sredstvo, da se projekcija (živa slika) umetnosti pruži milijunima ljudi raznih jezika i naroda a to je njegova najveća vrednost i realizacija. On je uza sve to svečovečji i budućnost mu je kao faktoru svekulture velika kao i električnoj struji kao svetlosti koja svima jednako gori. Oči su jedini svečovečji »jezik« a razni jezici raznih naroda su ogromna zapreka ideji čovečanstva.

Svaka umetnost morala bi imati jedan jezik za sve ljude i jedan doživljaj.

Svaka kreacija **Conrada Veidta** je jedan umetnički doživljaj. Hvala projekciji i platnu.

Njegova gluma je sugestija nekog hipnotizera i magnetizovanje nekog magičara. (Svaki umetnik naročito glumac mora da je sugestor i magičar.)

Njegova gluma je (pogled, trzaj lica, pokret i linija koja je često ples živaca) elektrizovanje i telepatija nekog okultnog čoveka (On je odličan medij i uvereni spiritista!)

Conrad Veidt koji svaku unutrašnju bol, svaki metafizički doživljaj, svaki apstraktni fenomen prenaša samo pomoću materije svoga tela a najviše lica i okultnih očiju — velik je umetnik i nov kao glumac. On nosi novo vreme u sebi.

Njegova gluma ima neku još nepoznatu mistiku duhovnog života koja je dana samo retcima i velikima.

On se kreće na filmu kao neke bačene crne sene u prostor i nije nikako slučaj da su njegove haljine gotovo uvek i svuda crne i da su njegove kreacije sablasne i mistične.

Conrad Veidt danas je: umetnik. Vrlo mlad i vrlo velik.

P. S. rođen je u Potsdamu kraj Berlina januara 1893. Bio je Reinhardov scenski glumac 1913/14. Za vreme rata ne ostaje pošteđen: g. 1917 bio je vojnik-glumac (Frontteater u Tilsitu). Njegove kreacije su: »Strašne priče« (film koji je dobio II. nagradu na internacionalnom natecanju) »Nakaze« i prvi pokušaj ekspresionizma »Caligari« za koga je naročito za-

služan zavod »Mosinger«, da ga je video bar jedan mali deo Zagreba.

Još nešto: držim da sam prvi koji vraćam naročitu pažnju na **Conrada Veidta**. Promatrao sam ga od prvog njegovog nastupa do danas. U prvom početku i ako malo nesigurnom osetio sam njegovu buduću snagu. Nisam se prevario. Danas to konstatujem sa naročitim zadovoljstvom.

Nedavno bilo je reči o njemu u jednom dnevnom listu.

Moji »prijatelji« bili su brzi od mene, pošto sam ih ja na njega upozorio kao i na to da se već dugo vremena spremam da pišem o njegovom novom značenju. Činim to nesmetano iza toga pošto smatram da je to prva reč o njemu.

† **Aleksander Blok**. Umro je u jednoj bednoj petrogradskoj bolnici pesnik »Dvanaestorice« — od gladi. On je jedan od pretstavnika ruskog skitizma čiju smo mi pesmu »Skiti« doneli u trećem broju na ruskom. »Dvanaestorica« — pesma revolucije, prevedena je na više jezika. Na francuskom jeziku vrlo je luksuzno sa crtežima Larionova izdanje Powolozzkoga u Parizu. U idućem broju donećemo za »Zenit« pisani članak o **Bloku** iz pera jednog ruskog književnika pesnika koji žive u Berlinu i koji je podržavao veze sa pokojnim pesnikom.

»Težak Spomin«

»Klub Mladih« u Ljubljani nije mogao biti reprezentativno zastupan kako je bilo predviđeno, radi tehničkih zapreka, pošto nismo mogli u Zagrebu složiti kompoziciju muzičara Marija Kogoj.

Donosimo samo reprodukciju Frana Kralja »Težak Spomin« koja po svojoj umetničkoj individualnoj koncepciji dokazuje, da nova umetnost nije fraza i da Slovenac Fran Kralj naročito sa ovom plastičnom skulpturom daje jednu duhovnu liniju i konture nove vajarske umetnosti u nas.

»Težak Spomin« nije nikakovo modelovanje linija čovečje glave, jer to nije za umetnost od nikakove važnosti, nego je u materiji ovaploćen jedan umetnički duhovni doživljaj. Ne bi se moglo reći da je u nas videna i jedna ovakova skulptura.

Češki slikari. Donosimo reprezentaciju najmlađe češke umetničke generacije koja se kupi oko revije »Veraikon«, koju u Češkoj zovu »levica«: Hoffmeister, Havliček, Teige, Süß, Vaňek, Wachsmann i dr. Svi nisu mogli ući u ovaj broj, pošto je preopterećen, pa ćemo one izostale doneti u sledećem.

Pretpлата „ZENITA“

Na celu godinu „ „ „ „ „ „ 30 dinara
Na pola godine „ „ „ „ „ „ 15 dinara

Pojedini broj 3 dinara.

Za inostranstvo u francima.

Izlazi redovno svakog prvog u mesecu.

Rukopisi se ne vraćaju.

Vlasnik i odgovorni urednik LJUBOMIR MICIĆ.

Tisak »TIPOGRAFIJA« d. d., Zagreb.

J. Havliček - Prag

Arhitektura

BRAĆA KLEIN, ZAGREB

JELAČIĆEV TRG BR. 3 -- TELEFON BR. 16-74

Dok zaliha traje nudimo iz tvornice Majolike Zsolnay

uz vrlo snižene cene sledeće: Vrčeve za vodu, lonce za mast, velike posude, tepsije za pečenje, tanjure za juhu, male lončice s poklopcem za apoteke, kavanske šolje za kavu. — Elegantne svatovske darove iz kina-srebra, garnitura za liker, za belu i moka kavu, posude za šećer, nakite, ogledala, ure, svećnjake i t. d. — Prima Berndorfer, velika i mala jedala. — Kutije za duhan i cigarete. — Putne kovčuge, košare za kupe, kišobrane, i suncobrane. — Gumene optače s kapucom za gospodu i gospode. — Nažigače iz Treubacha, kresivo iz pravog metala. — Kielhauser, Gottlieb Tausig, Calderara i Bankman — toaletne sapune parfeme, puder, Eau de Cologne 4711 Maria Farina, Sargov kalodont kalodermu i, t. d. — Veliki izbor Pfeiferovih lutaka, Šteifovih žiovtinja od sukna, gumi lopte, češljeve od gume i roga, nakite za kosu, kohinoor četkice za zube, džepne nožice i britve. Solingen manikire i putne nesesere. Nadalje osobito preporučamo: engleski konac, čarape za gospodu i gospode.

Na veliko!

Solidna podvorba!

Na malo!

Štofovi na veliko
kod

Adler i Büchler

Zagreb

Marovska ulica br. 5 (dvorište)

Tvorničko skladište
manufakturne robe

Utemeljeno god. 1900

B. Hofman

ZAGREB

Telefon 6-82 - Ilica br. 12

Na veliko i na malo.
Tvorničke cijene.

„TEKSTIL“ DIONIČARSKO DRUŠTVO, ZAGREB

U vlastitoj novogradnji. (Ulica Račkoga (Sajmište. Izravno od Jurišićeve ulice.)

tvorničko skladište sviju vrsti manufakturne robe

Veliki izbor vunene, suknene robe, štofova, barheta, hlačvine, platna, zefira, žutice. Suknenih i pletenih rubaca. Izravan uvoz iz prvorazrednih svjetskih tvornica

Najveće skladište!

Brzjav: „Licet“ Zagreb

Samo na veliko!

* Adler, Borovic i Neusser
Zagreb
Jurišićeva ul. 7. (dvorište)
Brzjav: „Ahin“
Telefon 1-35
Uvijek veliki izbor!
Manufakturna roba
Samo na veliko!
Rupci
Rupčići
Čarape
i sva ostala manufakturna roba
*

ŠKOLSKE KNJIGE

i sav pisaci i risaci pribor
preporuča knjižara i papirnica

ZAKLINČIĆ I ŠIKIĆ

Zagreb, Ilica 48.

Veletrgovina živežne robe

„KOLONIALE“

Hrvatsko Trgovačko dion. društvo

Zagreb

Ilica br. 73

Brzjav: „Koloniale“.

Knjigodno i grafičko reprodukciono poduzeće

VEREŠ I DRUGOVI

Zagreb, Marovska ulica 21, Telefon broj 11-78

Izrađuje:

Klišeje, auto- i fototipije, za tisak u jednoj i više boja.
Crteže za reklamu, plakate, etikete, tiskanice.
Dionice i vrijednosne papire.

Svakom pušaču

preporuča se isključivo samo

Cigaretni papir

Tuljci

„Golub“ patent

„Zagreb Monopol“

„Golub“ knjižice

„Derby“

„Raily“

„Dearling“

„Jarak“

„Sudan“

„Selam“

„Jugoslavija“

„Fadilet“

„Renommée“

koji su najbolje i najzdravije vrsti.

Proizvodi: „Golub“ Prve hrvatske

tvornice cigaretnog papira i

tuljaka d. d.

Z a g r e b,

Maksimirska cesta 10. Telefon 956.

Naročita trgovina konfekcije

ZAGREBAČKI MAGAZIN

ZAGREB, ugao Jurišićeve i Petrinjske ulice

Stalne cijene!

Solidna i brza podvorba!

Čitajte i tražite

IVAN GOLL

Zenit

Biblioteka

Broj 2

Izlazi / **nemačkom**
na / **francuskom**

RADIOGRAMME

h 6383/81